

ETT HÅLLBART FISKEÅLAND STRATEGI FÖR FLAG 2014-2020

Leader Åland r.f.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 SAMMANFATTNING.....	2	7.2 Allmänna urvalskriterier.....	14
2 Förord.....	3	7.3 Åtgärdsspecifika urvalskriterier	14
3 Om Leader Åland r.f.	3	7.4 Finansieringsplan för strategin.....	15
4 Åland och det åländska samhället	3	8 Förvaltning och övervakning av strategins genomförande.....	15
4.1 Allmänt.....	3	8.1 Projektprocessen.....	15
4.2 Verksamhetsområdet för fiskets lokala aktionsgrupp.....	4	9 Utvärdering och uppföljning.....	17
4.3 Det åländska fiskets historia.....	4		
5 Strategins framtagande och genomförande	5		
5.1 Förankring i lokalsamhället.....	5		
5.2 Sammansättning av FLAG.....	6		
6 Strategin och dess målområden.....	7		
6.1 SWOT Analyser.....	8		
6.2 Behovsidentifiering	9		
6.3 Målområden.....	9		
6.3.1 Miljö	10		
6.3.2 Kunskap	10		
6.3.3 Upplevelse	11		
6.4 Indikatorer.....	11		
6.5 Paraplyprojekt.....	11		
7 Handlingsplan för strategins förverkligande.....	12		
7.1 Urvalsprocessen.....	12		

1 SAMMANFATTNING

Leader Åland vill genom att fungera som Fiskets lokala aktionsgrupp, förkortat FLAG, för Åland under strukturperioden 2014-2020 förbättra förutsättningarna att leva och bo på Åland, öka möjlighet att bedriva näringsverksamhet kopplad till havsmiljön samt ytterligare till att bidra till en hållbarare havsmiljö på Åland genom att initiera och stöda projekt med följande målsättningar:

Bättre **Miljö** genom åtgärder som har direkt betydelse för fisk- och vattenmiljön, vilket gynnar lokalsamhället genom stärkta näringar och starkare attraktionskraft. Även åtgärder som förbättrar förvaltningen av fiskebestånden är aktuella.

Kunskap vilket här avser åtgärder som syftar till att lyfta antingen den allmänna kunskapsnivån gällande fiskerinäringen, havsmiljön eller kulturarvet, eller utbildningsprojekt riktade till aktörer inom för strategin relevanta områden.

Eller som **Upplevelse** där fisk- och havsmiljö är en av det åländska lokalsamhällets starkaste attraktioner. Här avser strategin åtgärder som lyfter fram och förbättrar upplevelsen av fisk och havsmiljö, både för lokalbefolkning och för turister.

När strategin är genomförd och förverkligad vill vi att havsmiljön på Åland har fått betydande förbättringar genom åtgärderna, att kunskapsnivån bland intressenterna har höjts avsevärt samt att tillgången på upplevelser inom fisk och havsmiljö har förbättrats för både turister och ortsbefolkning.

Mariehamn den 11.03.2016
Strategigruppen

MILJÖ

KUNSKAP

UPPLEVELSE

2 FÖRORD

Denna strategi är framtagen av Leader Åland r.f. i syfte att lämnas in som officiell strategi för FLAG för landskapet Ålands del av Europeiska havs- och fiskerifondens medel för lokalt ledd utveckling.

Strategin baserar sig till stor del på det arbete som landskapsregeringens strategigrupper uppgjort under förarbetet till det offentliga Ålands programdokument, gällande havs- och fiskerifonden och jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, men med ytterligare fokusering och precisering gällande åtgärderna för lokalt ledd utveckling inom fiskeri.

Då landskapsregeringen undantagit småföretagsfinansiering ur Leadermetoden på Åland fokuseras endast på insatser av allmän karaktär. Precisionen i strategins målsättningar blir därefter, då det är betydligt svårare att planera och följa upp allmännyttiga projekt.

3 OM LEADER ÅLAND R.F.

Föreningen verkar för landsbygdsens utveckling. Syftet är att utgående från Ålands befolknings egna behov och värderingar verka för att bevara den lokala servicen och de lokala arbetsplatserna, skapa nya arbetstillfällen, utveckla förutsättningar för service, kunnskap och sysselsättning, samt befrämja och utveckla trygghet och trivsel i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Framförallt genom att:

- Ordna informations- och skolningstillfällen och studieresor
- Utredda privata och offentliga finansieringsmöjligheter
- Informera, aktivera och koordinera verksamheter inom ramen för målsättningen
- Samarbeta med invånarna, byalagen, föreningar, kommunerna, organisationer, institutioner och göra utvecklingsstrategier och framtidsplaner
- Uppehålla samarbete och bilda nätverk med referensgrupper både på lokal, nationell och internationell nivå

Leader Åland r.f. bildades i november 2007 och har sedan dess kontinuerligt arbetat för landsbygdsens utveckling. 2009 och 2010 var ett stort steg i föreningens arbete – då utsågs föreningen till genomförare av Leader-metoden, dels inom landsbygdsutveckling och dels inom fiske. Föreningen beslöt 2011 att ändra stadgarna så ledamöter kan delta i möte på distans (t.ex. via Skype). Detta främst så att ledamöter kan vara med på möten utan att lägga mycket tid på resor. Vidare ändrades stadgarna så att styrelsen byts ut hälften åt gången och inte som tidigare att hela styrelsen byts ut vart annat år. Denna förändring gjordes så att det alltid är en blandning av erfarna och nya i ledningen.

4 ÅLAND OCH DET ÅLÄNDSKA SAMHÄLLET

4.1 ALLMÄNT

Åland består av 16 kommuner och kan delas in i tre större regioner; Mariehamn, landsbygden och skärgården. Mariehamn som, till invånarantalet, är Ålands största kommun och tillika enda stad ligger på fasta Åland. Skärgården består av 6 kommuner som saknar fast vägförbindelse. Samtliga 15 landsbygds- och skärgårdskommuner uppfyller OECD:s definition av landsbygdsområde, dvs. mindre än 150 invånare per km².

Servicenivån är välutbyggd i samtliga åländska kommuner i form av skolor, barndagvård och äldreomsorg. I och med att avstånden är korta på Åland är det generellt sett nära till sjukvård i de flesta delar av Åland. I dagsläget finns välutbyggt transportnät i form av färjor, vägbankar och broar samt ett välutbyggt system av sociala servicefunktioner som skolor, barndagvård och äldreomsorg. Den småskaliga strukturen med de många kommunerna hävdas ha stor betydelse för det lokala engagemanget och närheten till beslutsfattande kring frågor som berör den allmänna servicen.

Kulturlivet och idrottsaktiviteterna är rikt och omväxlande. Det finns också ett rikt föreningsliv verkande inom en rad olika intresseområden som exempelvis idrott, kultur och jakt och friluftsliv.

En storslagen natur, en lugn och trygg atmosfär och mänsklig närhet motsvarar många av storstadsmänniskans värderingar och i det perspektivet har skärgården stora tillgångar.

4.2 VERKSAMHETSOMRÅDET FÖR FISKETS LOKALA AKTIONSGRUPP

Verksamhetsområdet för strategin är hela Åland med tillhörande havsområden. Åland har en totalyta om 13517 km² varav 1527 består av land, 25 av insjöar och 11965 av hav .

Skärgården kan definieras som området innanför gränsen mot allmänt vatten, som går strax utanför de yttersta öarna. Vattenytan innanför gränsen är nästan 4 200 km², d v s nära tre gånger så stor som landskapets landyta. Denna består av ca 6 500 öar, bland dem huvudön, Fasta Åland. Åland består av 16 kommuner, och befolkningen uppgick 2014 till ca 28 900. Ungefär 11 000 bodde i staden Mariehamn. De gamla huvudnäringarna jordbruk och fiske är fortfarande betydelsefulla, men numera är sjöfart och turism avsevärt viktigare.

Åland har en långtgående självstyrelse, inte minst vad gäller fiskeriförvaltningen. Självstyrelsen har också medfört, att nästan alla inre fiskevatten ägs av ålänningar eller landskapet, eftersom det krävs åländsk hemorts rätt för köp av vatten.

4.3 DET ÅLÄNDSKA FISKETS HISTORIA

Den rika tillgången på skyddade och grunda och därmed förhållandevis näringsrika och varma vatten borgar för en riklig förekomst av fisk och ger även goda möjligheter att utöva fiske med små båtar. Fisket har följaktligen sedan urminnes tid varit en viktig näring och en förutsättning för den tidiga bosättningen.

Ursprungligen var det fråga om husbehovsfiske, men fiske för försäljning eller byte mot främst spannmål växte snart fram. Fisket har bedrivits från hemman i eller i omedelbar anslutning till skärgården. Med få undantag har jordbruket varit viktigt för dessa hemman. Generellt kan sägas, att det utgjort huvudnäringen på de stora öarna, medan fisket dominerat på de små längre ut i skärgårdarna. Kopplingen till bondekulturen medförde, att skärgårdsvattnen tidigt upphörde att ses som allmänna och delades upp mellan byar och gårdar, vilket försvårade uppkomsten av ett rent yrkesfiske.

Strömmingen var länge den för fisket helt dominerande arten. Den fiskades främst i samband med leken. I äldre tid var notdragning av stor betydelse, men under 1800-talet expanderade fisket med nät och strömmingsskötar, och kring sekelskiftet 1900 hade det tagit överhanden.

Inom skötfisket skedde en förskjutning mot drivfiske på allmänt vatten utanför skärgårdarna, vilket alltså kunde bedrivas även av personer utan egna fiskevatten. Detta förhållande bidrog till ett uppsving för ett egentligt yrkesfiske.

Vid sidan av strömmingen var i äldre tid gädda och abborre viktigast. De fiskades främst med not och ryssjor. Ända sedan medeltiden har de sålts till i första hand Stockholm och levererats dit främst med sumpbåtar, tills Sverige på 1950-talet förbjöd import av levande fisk. Också andra sötvattensarter fiskades liksom flundra (skrubbskädda) och inte minst torsk, som periodvis haft stor betydelse framför allt i det

södra havsbandet. Under 1950-talet inträffade några viktiga förändringar i det åländska fisket. I skärgårdarna drabbades gädd- och abborrfisket av en tillbakagång delvis beroende på en minskning av antalet sumpbåtar, men å andra sidan växte siken i betydelse, inte minst tack vare införandet av nylonnät.

Ett omfattande husbehovsfiske har alltid pågått parallellt med det kommersiella fisket, och gränserna dem emellan har varit flytande. I äldre tid bedrevs det till stor del med ryssjor, katsor och andra fällor, men under de senaste årtiondena har nät blivit helt dominerande.

5 STRATEGINS FRAMTAGANDE OCH GENOMFÖRANDE

5.1 FÖRANKRING I LOKALSAMHÄLLET

Redan under år 2011 påbörjades arbetet med att sprida information om vad som gjorts inom ramen för Leader på Åland. Ett flertal kommunrundor, med allmänheten inbjudet, genomfördes för att efterhöra deltagares åsikter om vad Leader bör vara med att möjliggöra. Resultat samlades in på hörande-tillfällen samt via frågeformulär.

Leader Åland r.f. har redan tidigare påbörjat förberedandet av framställandet av en ny strategi för Leader inom ramen för det åländska genomförandet av Finlands operativa program för europeiska havs- och fiskerifonden för perioden 2014-2020. Detta genom att under åren ta till sig av åsikter som framförts relaterade till detta samt att vid tillfälle direkt efterhöra konkreta förslag, så som under diverse möten som hållits ute i bygden.

Arbetet med att skriva en ny strategi påbörjades efter att Ålands landskapsregering utlyst att de eftersöker förslag till lokal utvecklingsstrategi för genomförandet av lokalt ledd utveckling genom Leader-metoden i september 2015.

Uppföljande kommunrundor har hållits i augusti 2015 för att efterhöra deltagares behov inför den kommande programperioden för Leader. Resultat samlades in på hörande-tillfällen samt via frågeformulär. Dessutom har förankring skett till Ålands fiskodlarförening r.f. samt till arbetsgruppen för sportfiskeintressenter.

Resultat från lokala möten augusti 2015

Plats	Antal deltagare	Kvinnor	Män	Viktigt som framkom gällande fiskeri
Brändö	7	4	3	Leader är viktigt för skärgården Tillgängliggöra vatten är viktigt.
Föglö	6	4	2	Samarbete mellan föreningar vid Leader-projekt skulle vara bra
Lemland & Lumparland	6	2	4	Eventuellt våtmarksprojekt i Lumpo
Kumlinge	8	4	4	Våtmarksprojekt eventuellt på gång på Seglinge
Kökar	7	2	5	Vikar och vattendrag växer igen, gemensam vassklippningsmaskin behövs. Fiskets historia på Kökar borde dokumenteras.
Vårdö	7	5	2	Leader är viktigt och hjälper till att åstadkomma sådant som annars inte skulle vara möjligt. Behov av servicehus vid Wikens vänners besökshamn
Öppet möte i Mariehamn	8	5	3	Leader fick kontakt med nya intressenter. Båtprojektet Emilia är intresserade av Leader.
Totalt	49	26	23	

Lokala möten hölls i ovan nämnda kommuner. Platserna utvaldes på basis av intresse från orterna. På grund av restid till och från skärgården prioriterades besök till dessa för att inkludera dessa deltagare.

Information om hörandena lockade även flera som inte hade möjligt att fysiskt närvara på hörandena att kontakta Leader Åland, främst gällande

projektbehov.

Hörandena visar att Leader-metoden behövs på Åland för att bevara landskapet och utveckla samhällena. Många av behoven som framkommit är desamma som funnits tidigare och deltagare relaterar till Leader enligt det som gjorts. Därför är de framkomna behoven i linje med föregående programperiod. Dock bör det lämnas utrymme även för mer innovativa projekt varför strategin inte bör sätta alltför mycket begränsningar utan ha en bredd.

Gemensamt för alla höranden är att deltagarna är ense om att det är viktigt att det finns bra projektassistans, framförallt vid redovisningsskedet. Administrationen kan annars riskera tära för mycket på de engagerades krafter plus på föreningarnas ekonomi. Paraplyprojekt kan vara en lösning där ledande projektägare sköter det mesta av administrationen.

Utvecklingsområden som framkom på dessa möten låg inom livskvalitet för skärgårdsbor, landskaps- och kuståterställning, och landskapsvård, barn och ungdomar, turism, produktutveckling, marknadsföring, nya samarbetsformer, nya intäktskällor, upplevelse, rekreations- och kunskapsspridande turism.

Förutom de lokala mötena som fångar upp åsikter från hela Åland har vi även genomfört en enkät gällande förväntningar av programperioden 2014 – 2020.

Ett frågeformulär skapades för att ge bakgrundsfakta till denna strategi gällande önskemål och behov. Frågeformuläret har spritts genom Leader Ålands hemsida, via hörandena samt via e-post till Leader Ålands kontaktregister.

Frågorna gällde kön, ålder, hemkommun, representation, livssituation, åsikter om föregående programperiod och önskemål om kommande programperiod uppdelat i vad Leader bör möjliggöra i allmänhet och mer i detalj vilket intresse för projekt det finns samt vad åsikterna

gällande Leader Ålands roll och funktioner bör vara.

Frågeformuläret samlade sammanlagt 29 svaranden varav 17 män och 12 kvinnor. 14 svarade som privatpersoner, 12 som föreningsrepresentanter och 3 som offentlig representant.

Åsikter vad Leader bör möjliggöra var:

Innovativa projekt som har en mycket stor del nytänkande, utbildningsprojekt, studieresor, samarbeten mellan organisationer, tillgängliggöra områden för allmänheten, stöda mindre organisationer genom rådgivning, skötsel av stränder, skräddarsydda stöd till skärgården, med mera.

Vanligt förekommande var åsikten att pappershanteringen bör förenklas vilket t.ex. kan åstadkommas genom förbättrad rådgivning samt att informationen om Leader bör nå ut till fler.

5.2 SAMMANSÄTTNING AV FLAG:S BESLUTANDE ORGAN

FLAG:s beslutande organ tillsätts enligt de direktiv som givits beaktande könsfördelning, ålder och grupptillhörighet inom ramen för lokalt ledd utveckling.

Därutöver vill Leder Åland r.f, för att ha kunskapsresurser i det beslutande organet, att dess medlemmar tillsammans besitter sådan kunskap att samtliga projekt kan behandlas likvärdigt och fullständigt.

Medlemmar skall bestå av minst ⅓ med bakgrund inom yrkes-, sport- eller husbehovsfisket, vattenägare, fiskodlingen och miljöorganisationer. De resterande ledamöterna väljes utgående från kompetens. Det förtydligas också att det måste finnas en person representerade yrkesfisket och en för vattenbruket i FLAG eller arbetsutskottet, för att säkerställa kopplingen till näringslivet inom fisket.

Genom att privata och tredje sektorn utgör minst ⅓ av gruppen säkras kravet på att inte för stor andel av de beslutande tillhör offentlig sektor.

Val av medlemmar i FLAG:s beslutande organ

Föreningsmötet för Leader Åland r.f. väljer FLAG:s beslutande organ och avgör därmed dess sammansättning. Gruppen väljes enligt samma princip som styrelsen dvs att en person sitter två år i gången och att hälften väljes årligen. Inför valet på föreningsmötet bör en valkommitté utses som på ett öppet och rättvist sätt kommunicerar att val kommer att ske, till exempel genom annonsering. Nödvändigtvis behöver inte medlemmar i FLAG:s beslutande organ vara medlemmar i föreningen eller ledamöter i styrelsen.

6 STRATEGIN OCH DESS MÅLOMRÅDEN

Huvudtemat för strategin är att lokalt ledd utveckling är ett effektivt sätt ta tillvara på det lokala engagemanget som i hög grad är drivkraften till utveckling i landsbygden och skärgården.

Lokalsamhället ges därigenom möjlighet att påverka sina livsförhållanden och främja den lokala utvecklingen genom verktyg för samarbeten på lokal nivå. Genom ett aktivt lokalt engagemang kan behovet av förbättrad samverkan mellan fiskerinäringens olika sektorer samt andra aktörer främjas. **(punkt a och d i artikel 63 i EHFF-förordningen)**

Genom förbättrad samverkan kan även konflikter som uppstår till följd av motstridiga intressen undanröjas. Möjligheten att stödja lokalsamhällets deltagande och engagemang i åtgärder av allmänt intresse så som bevarande av kulturarv och miljöförbättrande insatser medför att samhällets attraktionskraft ökar, vilket i sin tur kan innebära förbättrad konkurrenskraft för företagare som drar nytta av dessa

värden, exempelvis inom turistsektorn. För värden av fiskevattnen är det avgörande att fiskelag och samfälligheter aktiveras eftersom det är deras skyldighet att se till värden av de egna vattnen. **(punkt b,c och e i artikel 64 i EHFF-förordningen)**

Åldersstrukturen inom yrkesfisket är hög varför det är en nödvändighet med nyrekrytering till branschen. De viktigaste faktorerna för detta är att näringen är lönsam och att näringens status förbättras. Genom informationsinsatser kan bilden av näringen bli bättre och konsumenter bli mer positivt inställda till den lokala primärproduktionen av fisk. Ett omfattande husbehovsfiske har alltid pågått parallellt med det kommersiella fisket och gränserna dem emellan har varit flytande. Yrkesmässigt fiske bedrivs i stor utsträckning i skärgården, ofta som en del av det mångsyssleri som är kännetecknande för livet i skärgården. **(punkt a och b i artikel 63 i EHFF-förordningen)**

Välanpassade insatser för kunskapsutveckling kan främja det yrkesmässiga småskaliga kustfisket, vilket är en nödvändighet för att inte försämrade förutsättningarna för en livskraftig skärgård. Inom lokal ledd utveckling skall det även vara möjligt att stödja interregionala och transnationella samarbetsprojekt, med syfte att stimulera skapandet av nya nätverk. På detta sätt kan den lokalt ledda utvecklingen ta lärdom av och få nytta av positiva erfarenheter av lokalt ledd utveckling i andra regioner och länder. **(punkt a och e i artikel 63 i EHFF-förordningen)**

6.1 SWOT ANALYSER

I landskapsregeringens programarbete inför strukturstödsperioden 2014-2020 genomfördes en SWOT för lokalt ledd utveckling, som grundligt dissekerade den åländska situationen. Strategin har tagit fasta på det arbetet, men vill fokusera på några särskilda områden inom ramen för den analysen, vilka i SWOTen nedan markeras i **fetstil**.

Styrkor (S1) - Tryggt samhälle som är nära både socialt och geografiskt - Välmående, variationsrikt förenings- och fritidsliv - Arbetslösa och människor utanför systemen fångas upp - God grundutbildning - Litet = snabbt och enkelt - Fungerande nätverk privat och professionellt - Spårbara, Lokala produkter - Ökande befolkning	Svagheter (SV1) - Få drivande och brist på ideellt arbete - Sårbara hjälpinsatser för arbetslösa och människor utanför samhället - Brist på tillgängligt riskkapital - Få samarbeten mellan företag - Kort högsäsong för turistföretagare - Inte självförsörjande inom utbildning - Några stora företag påverkar hela samhället - Snävt kund/besöksunderlag
Möjligheter (M1) - Många småföretagare som kan utvecklas - Inflyttning av resursrika befolkningsgrupper (pensionärer o studerande) - Ta tillvara vad alla årstider erbjuder - Kapacitet i infrastrukturen för att ta emot inflyttare - Generationsväxling utvecklar - Naturföretagandet är inte utnyttjat fullt ut - Utbildade som återvänder	Hot (H1) - Ökande Arbetslöshet när mer kompetens krävs - Förlorade skatteintäkter inom utländska pensioner etc. - Brist på språkintegreringen - Ökad urbanisering - Tax-freen försvinner

I det åländska programarbetet inför strukturstödsperioden 2014-2020 genomfördes en SWOT för den åländska fiskerinäringen, både för yrkesfisket, fiskodlingen och fiskindustrin. Strategin har tagit fasta på det arbetet, men vill fokusera på några särskilda områden inom ramen för den analysen, övriga har rensats bort.

STYRKOR (S2) - Skärgårdsnäring med stark tradition, goda yrkeskunskaper och erfarenhet - Hållbart fiske och fiskeriförvaltning (lokalt regelverk, gott kunskapsunderlag och starka bestånd av vissa arter, välutvecklad utplanteringsverksamhet, användning av passiva fiskemetoder)	SVAGHETER (SV2) - Vattenområdenas tillgänglighet, intressekonflikter - Bristande samarbete och kommunikation mellan sektorer - Brist på kunskapsunderlag för vissa arter
MÖJLIGHETER (M2) - Planering av användningen av vattenområden - Ytterligare utveckling av fiskevård (restaurering av områden, planering) - Förbättrad kommunikation, dialog och samarbete både lokalt och regionalt	HOT (H2) - Försämring av vattenekosystemet och den biologiska mångfalden (eutrofiering, miljögifter, klimatförändringar, sviktande fiskbestånd, påverkan av invasiva arter) - Negativ medial uppmärksamhet

SWOT analysen ger en ganska tydlig bild av det åländska samhället, i synnerhet i sammanhanget med kopplingen till fisket och havsmiljön. Det finns ett rikt och varierat förenings- och friluftsliv på Åland, som gärna vill ta en större del i användandet och förvaltandet av havsmiljön, och därmed fisket. Däremot så är det svårt att göra det enbart på ideell basis och med eget kapital, varför det finns ett stort behov av riktade insatser i form av projektverksamhet för detta. Både direkt åtgärder, men även behov av kommunicerande och informativa åtgärder märks.

6.2 BEHOVSIDENTIFIERING

I programarbetet inför perioden 2014-2020 har det klar framkommit att det finns ett behov av kontinuerlig inflyttning till Åland, och att de som kommer till Åland för att studera stannar efter avslutade studier. Eftersom möjligheterna till högre utbildning är begränsade till vissa områden finns även ett behov av att de som lämnar Åland för studier senare återvänder med sina nya kunskaper. Här är en attraktiv närmiljö en viktig del i arbetet att få människor att återvända.

Vattenmiljön i Östersjön är av avgörande vikt för det åländska samhällets attraktionskraft. Det finns ett behov av insatser som förbättrar lokalsamhällets attraktionskraft, så som miljö- och kulturbevarande åtgärder, liksom tillgänglighet till vatten, vilket gynnar både lokalbefolkning, inflyttning och företagare.

Även fisketurismen har utvecklats starkt de senaste åren, vilket har inneburit en betydande förlängning av den annars korta högsäsongen sommartid. Det finns ett behov av att förbättra förutsättningarna för att bedriva företagande i koppling till fisketurism och upplevelser i det natursköna åländska skärgårdslandskapet.

En konsekvens av att det ankommer på vattenägare att sköta vårderna av sina vatten och då ägarstrukturen är splittrad, är att det finns ett behov av ett utökat samarbete inom lokalsamhället för en optimal förvaltning av vattnen. Detta kan ge en möjlighet till ett mer mångsidigt nyttjande av vattnen inklusive underutnyttjade fiskbestånd. Det har även identifierats att det finns potential för utveckling beträffande det samarbete som existerar mellan fiskerinäringens olika sektorer och andra aktörer i samhället.

6.3 MÅLOMRÅDEN

Strategin kommer att fokusera på 3 huvudsakliga målområden, som är avvägda att passa ihop med behovsidentifieringen och SWOT analyserna. Dessa områden är:

1 MILJÖ

I strategin menas då åtgärder som har direkt betydelse för fisk- och vattenmiljön, vilket gynnar lokalsamhället genom stärkta näringar och starkare attraktionskraft. Även åtgärder som förbättrar förvaltningen av fiskebestånden är aktuella.

2 KUNSKAP

Här avser strategin åtgärder som syftar till att lyfta antingen den allmänna kunskapsnivån gällande fiskerinäringen, havsmiljön eller kulturarvet, eller utbildningsprojekt riktade till aktörer inom för strategin relevanta områden.

3 UPPLEVELSER

Fisk- och havsmiljö är en av det åländska lokalsamhällets starkaste attraktioner. Här avser strategin åtgärder som lyfter fram och förbättrar upplevelsen av fisk- och havsmiljö, både för lokalbefolkning och för turister.

6.3.1 MILJÖ

Vattenmiljön är av central betydelse på Åland. Den ger bl.a. artrikedom och mångformighet i miljön och den ger förutsättningar för fiskerinäringen och turismen.

Vattnet belastas emellertid via nedfall från luften, vattenströmmar, läckage från bottnar, naturlig avrinning och lokala källor från olika slags mänsklig verksamhet. Innerskärgårds- och mellanskärgårdsområdena är mycket känsliga för lokal belastning eftersom vattenomsättningen är begränsad.

Miljöförändringarna har kraftigt omstrukturerat fiskerinäringen och det kustnära fisket. Ett stort problem med grunda havsvikar och flador är att de påverkats kraftigt av det moderna jordbruket och bostadsbyggandet vid stranden. På många ställen har man dikat ur översvämningsområden och myrar som fungerat som vattenreservoarer för naturliga våtmarker, samt sänkt sjöar och dikat ur grunda vikar för att erhålla jordbruksmark, vilket resulterat i att befintliga ställen helt försvunnit eller i många fall fungerar dåligt. Åland som även har en relativt stenig och bergig kust har även brist på ställen med lämplig topografi för att fungera som lek- och uppväxtområde för fisk.

Strategin vill förbättra förutsättningar för fisk- och havsmiljö på Åland bland annat genom att:

- Ge stöd till restaurering och iordningställande av lek- och uppväxtområden
- Ge stöd till fiskevårdsplaner uppgjorda i syfte att underlätta ägarförvaltning
- Ge stöd till projekt som i allmänhet syftar till att förbättra fisk- och havsmiljön

Även övriga projekt som anknyter till strategins huvudsyften och målområdet kan vara aktuella, om FLAG så bedömer.

6.3.2 KUNSKAP

En stor del av fiskeriförvaltningen förutsätter att kunskap existerar hos dem som är satta att förvalta fiskevattnen- och resursen, vattenägarna, samt huvudutnyttjarna av resursen, både husbehovs- och fritidsfiskare.

Inom detta område är tanken att det skall ges möjlighet till skapande av nätverk som ökar samarbeten mellan olika aktörer samt sammanhållningen på landsbygden och skärgården. Stöd skall öka sammanhållningen och skapa förutsättning för en meningsfull fiskeriförvaltning och fritid genom gemensamma projekt.

Strategin vill förbättra kunskapen mellan aktörerna genom:

- Kunskapsutbyten mellan små aktörer för att utveckla gemensamma arbetsprocesser och resurser.
- Verksamheter på lokalnivå som främjar utvecklingen och ökar kunskap om närområdet och som kan bidra till utveckling.
- Kompetensutveckling som har positiv effekt på jämställdhet, integrationsarbete, samverkan för ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt ungdomars möjligheter till företagande och arbete inom fiskerinäringen och naturvården.

Även övriga projekt som anknyter till strategins huvudsyften och målområdet kan vara aktuella, om FLAG så bedömer.

6.3.3 UPPLEVELSE

Att bo på ett perifert ställe som Åland innebär ofta att man prioriterar friluftsmöjligheterna det medger gentemot olägenhet det innebär att bo avskilt och utan fast förbindelse till omvärlden. Fisket är en viktig del av den åländska livsstilen, och en extremt viktig del för den åländska attraktionskraften för gästande besökare.

Den åländska fisketurismen har haft en stark utveckling senaste åren. Visit Åland samt privata aktörer har starkt marknadsfört fisket som säsongsförlängare, vilket resulterat i att besökarantalet av sportfiskare stigit kraftigt. Även professionella fiskeguider har ökat i antal och i försörjningsgrad. Fisketurismen kan ytterligare utvecklas positivt genom mera gemensam marknadsföring, och ökad produktpaketering vilket ökar säljbarheten av fiske som produkt ytterligare. Även information om sportfiske till vattenägarna och allmänhet kan underlätta bedrivande av kommersiell sportfisketurism.

Strategin vill gynna upplevelsen av fisket och havsmiljön på Åland genom att:

- Investeringar som syftar till förbättring eller utvidgning av småskalig verksamhet
- Utveckling av nya verksamheter, evenemang eller annat som kan stärka det lokala samhället och syftar till att öka delaktigheten och attraktionskraften
- Utveckla nya tjänster/aktiviteter kopplade till fisket och havsmiljön
- Bevara och skapa ny fritidssysselsättning och kulturverksamhet kopplat till fisket och havsmiljön.
- Öka tillgängligheten för fiskeupplevelser för alla, exempelvis genom handikappanpassning.

Även övriga projekt som anknyter till strategins huvudsyften och målområdet kan vara aktuella, om FLAG så bedömer.

6.4 INDIKATORER

Följande indikatorer och målsättningar kommer att användas för att följa upp målen i strategin:

Antal och typ av projekt	Målsättning
Antal miljöprojekt	6
Antal kunskapsprojekt	6
Antal upplevelseprojekt	6
Totalt antal projekt	18
Antal paraplyprojekt	2
Antal och typ av projektägare samt medverkande	
Antal fiskelag	15
Antal samfälligheter	15
Antal män	50
Antal kvinnor	50
Antal ungdom	20
Antal inflyttade	5

Förutom dessa officiella indikatorer kommer vi även inom ramen för förverkligandet av strategin för att specifikt följa upp projekten inom ramen för del olika målområdena. Detta kommer dock att bestämmas på projektnivå i ansöknings- och beslutsförfarandet.

6.5 PARAPLYPROJEKT

Leader Åland har under perioden 2009-2015 testat att själv hålla i ett par paraplyprojekt. Den utvärdering vi gjort ger vid handen att paraplyprojekt betydligt minskar administrationen för delprojekten och för landskapsregeringen medan en större del administration läggs på huvudägaren. Genom paraplyprojekt kan föreningar utan FO-nummer gemensamt göra ett projekt och dra fördel av att ha gemensam administration..

Leader Åland kommer under perioden 2014-2020 uppmuntra små aktörer att gå ihop och göra större, gemensamma projekt inom ramen

för strategins målområden. I statistiken kommer dock delprojekten att hanteras som enskilda projekt. Målsättningen gällande paraplyprojekt i FLAG är att stöda tre projekt med fem delprojekt var. Dvs. ca hälften av den totala målsättningen för perioden görs genom gemensamma projekt som gynnar många och där man kan dela på administrationen och istället fokusera på innehållet. För paraplyprojekt gäller samma maximala stödsumma som för övriga projekt. Vid urval av paraplyprojekt ser aktionsgruppen till att sprida på dels genomföranden och dels målgruppen för projektet. Detta för att undvika att finansieringen centreras till en målgrupp.

7 HANDLINGSPLAN FÖR STRATEGINS FÖRVERKLIGANDE

Huvudansvaret för strategins förverkligande har Leader Åland, som fungerar som FLAG. En stor del av arbetet kommer att koordineras tillsammans med Landsbygdsprogrammets motsvarande del, LAG. Projektprocessen och kriterierna, samt till viss del stödnivåerna, är samordnade mellan både LAG och FLAG vilket gör att det inte blir någon konkurrens mellan de båda programmen. Avskiljningen sker istället i ansökningsskedet, där projektet, beroende på utformning och natur, kategoriseras som antingen ett FLAG eller LAG projekt.

7.1 URVALSPROCESSEN

Allmänna villkor:

Vid framtagandet av urvalskriterier för insatser som genomförs inom lokalt ledd utveckling har viktning och poängsättning varit central för att uppnå en öppen och opartisk bedömning av hur väl enskilda projekt uppfyller kriterierna. Vikt har även satts vid att det inte uppstår intressekonflikter vid den slutliga bedömningen av projekt.

1. Projektet överensstämmer med målsättningarna.

Dels för strukturprogrammet för den åländska fiskerinäringen, dels för fiskets lokala utvecklingsstrategi men även för det specifika målområdet.

2. Projektet genomförs på ett kostnadseffektivt sätt.

För att bedöma kostnadseffektiviteten och att tillräcklig konkurrensutsättning skett krävs en väl genomarbetad och tillräckligt specificerad budget med motiveringar.

3. Stödmottagaren utgör en juridisk person.

För att kunna erhålla stöd krävs dessutom ett FO-nummer.

4. Projektidén är väl förankrad.

Projektet har i inledningsskedet informerat och involverat andra och kan visa på att idén är väl och brett förankrad bland intressenter och berörda.

5. Utvecklingsplan – efter projektiden

En utvecklingsplans syfte är att projektet redan i ansökningsskedet har tänkt på och funderat igenom vad som händer efter att projektet är avslutat – hur fortsätter man?

6. Ingen annan finansiering beviljats

Projekt som beviljas stöd av FLAG kan inte också erhålla bidrag från andra offentliga stödformer

7. Projektet är allmännyttigt

FLAG stöder bara projekt som kan anses vara allmännyttiga.

Urval av projekt

Projektansökningar genomgår en betygsättning genom att lokala aktionsgruppen och ett arbetsutskott poängsätter ansökan enligt nedanstående uppgjorda kriterier. Samtliga projekt bedöms och således genomförs urvalet på ett icke-diskriminerande och öppet sätt.

Kriterierna skall kunna bedömas objektivt. För att uppnå objektivitet bedöms projekt i "tre steg".

1. Beredning av ansökan.

FLAGs arbetsutskott går igenom och poängbedömer ansökan utifrån strategins målsättningar. Därefter överförs projektet till FLAG för behandling. Här bedöms även kapaciteten att genomför projektet.

2. Ett medeltal av FLAGens individuella poängsättning.

Poängsättningen sker skriftligen, anonymt inom gruppen. För att säkra att minst 50% av rösterna i urvalsbeslutet avgavs av parter som inte är offentliga myndigheter uppges gruppmedlemskap vid poängsättningen. En anonym poängsättning där medeltalet beaktas säkerställer att intressekonflikter inte uppstår. Företrädevis bör ca 2/3 av aktionsgruppen besvara poängsättningen.

3. Aktionsmötet fastställer den slutgiltiga poängsättningen.

På aktionsgruppens möte fastställs, om så behövs efter diskussion, den slutliga poängsättningen vilken ligger till grund för aktionsgruppens beslut.

Genom urvalskriterierna fås en total summa som dels består av värde för de allmänna urvalskriterierna (max 10 poäng) och dels en summa för de åtgärdsspecifika urvalskriterierna (max 10 poäng). En poängsumma som överstiger minimum medför inte automatiskt att projektet förordas. I förordandet vägs även in:

- Mängden projekt som genomförs/genomförts tidigare på platsen inom ämnet
- Konkurrensen med andra projekt

- I fallet att flera projekt konkurrerar om samma finansiering bedöms de utgående från vilket projekt som sinsemellan har högst poäng.

1. Ansökan lämnas in till beredande organet som sammanställer materialet. Sammanställning, projektplanen samt ev utvecklingsplan delges aktionsgruppen.

2. Individuell poängsättning av FLAG(minst ca 2/3 bör göra poängsättningen) En skriftlig sammanställning av poängsättningen och motiveringarna till dessa görs och kontoret kontaktar det arbetsutskott som bör behandla projektet (utgående från det utskott som fått "flest röster")

7.2 ALLMÄNNA URVALSKRITERIER

POÄNG VIKTNING SUMMA

TVINGANDE KRITERIUM

1. Kapacitet att genomföra projektet	0-10	30 %	3
2. Projektet är allmännyttigt	0-10	30 %	3

ALLMÄNNA KRITERIUM

3. Projektet är förankrat i samhället	0-10	10 %	1
4. Projektet beaktar hållbarhet och bra miljöval i genomförandet	0-10	10 %	1
5. Projektet har en utvecklingsplan	0-10	5 %	0,5
6. Utveckling - Uppmuntrar innovativa arbetssätt och samarbetsformer	0-10	5 %	0,5
7. Delaktighet - Innehåller jämlikhet, likabehandling och alla kan vara med	0-10	5 %	0,5
8. Ungdomar - Projektet involverar / gynnar människor under 25 år.	0-10	5 %	0,5
MAXIMAL			10
MINIMI			3

7.3 ÅTGÄRDSSPECIFIKA URVALSKRITERIER

POÄNG VIKTNING SUMMA

1. Berör miljö, kunskap eller upplevelse	0-10	20 %	2
2. Utvecklar lokalsamhället	0-10	20 %	2
3. Gynnar fiskerinäringen	0-10	10 %	1
4. Gynnar fiskebestånden och vattenmiljön	0-10	20 %	2
5. Aktiverar vattenägare	0-10	10 %	1
6. Gynnar husbehovs och sportfisket	0-10	10 %	1
7. Allmännyttan i projektet	0-10	10 %	1
MAXIMAL			10
MINIMI			3

7.4 FINANSIERINGSPLAN FÖR STRATEGIN

I strategin har endast en grov fördelning gjorts över de medel vi räknar med att kunna disponera. Fokuset för strategin ligger på Miljö, där vi tror att det finns absolut mest vilja och utrymme att kunna få projekt till stånd under perioden. Vi räknar dock med att kunna anpassa finansieringramen efterhand som projekten förverkligas, lite beroende på var det finns mest efterfrågan på medel. En sådan justering meddelas i sådana fall landskapsregeringens förvaltande myndighet.

ÅTGÄRD	PROCENT	BELOPP
MILJÖ	41,6 %	250 000 €
KUNSKAP	18,4 %	110 000 €
UPPLEVELSER	25 %	150 000 €
DRIFT AV FLAG	15 %	90 000 €
TOTALT	100 %	600 000 €

Vi har även räknat med att tillämpa nedanstående övriga finansiella villkor för beviljade av stöd:

- Generellt är stödprocent som kan erhållas 60 % av stödberättigade kostnader. *
- Som ersättning för eget arbete tillgodoräknas 15 € per h (Som ersättning för eget arbete med specialmaskiner eller specialkunskaper kan en högre ersättning för eget arbete tillgodoräknas)
- Stödtaket för projekt är 70.000 €

* För vissa projekt, där man kan motivera ett synnerligen stort allmänintresse och projektet är av sådan karaktär att annan finansiering i form av medel eller talkoarbete kan vara svårt att erhålla, kan fiskets lokala aktionsgrupp finansiera upp till 80 % av stödberättigande kostnader. Detta skall dock motiveras skilt i ansökan och beslut, tydliga kriterier för denna bedömning skall utarbetas av FLAG:s beslutande organ innan ett sådant stödbeslut kan tas.

8 FÖRVALTNING OCH ÖVERVAKNING AV STRATEGINS GENOMFÖRANDE

8.1 PROJEKTPROCESSEN

Ansökan

Projektansökningar om stöd som uppfyller kriterierna i strategin riktas till Leader Åland r.f. Under programperioden kommer det även att finnas möjligheter att elektroniskt ansöka om stöd, via datorsystemet Hyrrä. FLAGen kommer även att utarbeta en ansökningsguide som beskriver:

1. Planeringen av projektet
2. Hur projektplanen, budgeten och tidtabellen kan utformas
3. Hur man beräknar finansieringen
4. Vilka mallar och blanketter som är till hjälp
5. Vilka dokument som skall ingå i ansökan

Ansökningar kan göras löpande under hela året och bereds och förarbetas kontinuerligt av Leaderkontoret och arbetsutskotten. Däremot avser föreningen att hålla ett förutbestämt antal FLAG-möten per år i enlighet föreningens årliga verksamhetsplan.

Arbetsutskott - Bereder projektansökan

FLAGs arbetsutskott bedömer ansökan och bereder den inför ordinarie möten. Efter bedömningen och eventuell beredning utger arbetsutskottet ett första utlåtande och riktar eventuella

rekommendationer om förbättringar förändring och dylikt till projektägaren innan beredningen avslutas. Efter att arbetsutskottet har behandlat ansökan färdigt lyfts den antingen upp till FLAG-mötet för avgörande eller återförs till projektägaren.

FLAG – Förordar / Avslår

FLAG:s beslutande organ väljer vilka projekt som ska beviljas finansiering och bedömer då om projektet ligger inom de prioriterade tyngdpunkterna och hur väl det uppfyller urvalskriterierna.

Landskapsregeringen - Slutgiltigt beslut

Landskapsregeringen gör en laglighetskontroll över projektet varefter ett formellt stödbeslut fattas, antingen beviljande eller avslag, som sänds till stödmottagaren och till aktionsgruppen.

Genomförande rutiner– Dokumenterad hanteringsprocess

Enligt modell från föregående period avser Leader Åland att ta fram ett dokument med rutiner för hur projekt skall hanteras inom organisationen och i förhållande till Ålands Landskapsregering. Dokumentet bör företrädesvis utarbetas i samarbete med berörda myndigheter.

Stöd och bollplank åt projektansökare – kontoret

Leader Åland avser att upprätta en servicepunkt för projektägarna där de kan erhålla stöd och hjälp i projektarbetet. I hanteringsprocessen av insatser inom den lokala utvecklingsstrategin anser Leader Åland att det inom den givna budgetramen ryms tre st. en timmes långa besök med projektägaren. Ett i ansökningsskedet, ett i beslutsskedet och ett i redovisningsskedet. Övrig hjälp från föreningen Leader Åland kan inte finansieras inom driftsbudgeten.

Platsbesök

Företrädesvis utförs två platsbesök hos projekten. Ett i ansökningsskede till exempel av arbetsutskottet och ett efter avslutande. Det avslutande besöket bör ske i samråd med Ålands landskapsregering.

Utbetalning och rapportering

Ansökan om utbetalning av stöd riktas i sin helhet till Fiskets lokala aktionsgrupp antingen i pappersformat eller via datasystemet Hyrrä, FLAG ser över ansökan i stora drag och främst slutrapport samt bilder. Innan anhållan om utbetalning går vidare till Ålands landskapsregering för behandling skall Leader Åland godkänna själva slutrapporten och de bifogade bilderna, så att materialet håller den standard som krävs för Leaders uppföljning och informationskrav. Landskapsregeringen gör en laglighetskontroll och betalar ut stöd till stödmottagaren då slutrapport och redovisningen genomgått en skriftligen godkänd beredning hos Leader Åland. Landskapsregeringen ansvarar för att FLAG har adekvat information kring projektet även i slutskedet. En kopia på utbetalningen skall sändas till FLAG för kännedom. Betalningen sker i efterskott varför det är viktigt att projektet har egna reda pengar eller lån under projekttiden.

SYNLIGHET

Projektägaren ansvarar själv för synligheten av programmets delaktighet. Eventuella kostnader för synlighet skall ingå i projektkostnaden och utföras enligt mallar uppgjorda av Leader Åland och Ålands Landskapsregering (tex skyltar).

9 UTVÄRDERING OCH UPPFÖLJNING

Genom att FLAG kontinuerligt utvärderar strategin kommer den att automatiskt följas upp. Genom indikatorerna finns mål insatta som ytterligare säkrar uppföljningen. Därutöver kommer de beviljade medlen att följas upp årligen, i samband med föreningens verksamhetsberättelser.

Utvärderingsblanketter finns för såväl projekt som medlemmar i aktionsgruppen. Projektägaren får fylla i utvärderingsblanketten i samband med slutredovisningen, en lättare variant görs i sedan även samband med ettårsuppföljningen av indikatorerna.

FLAG fyller i utvärderingsblanketten varje höst och sammanställs för att kunna göra förbättrande tyngdpunkter, de förbättrande tyngdpunkterna följs naturligt upp i följande års utvärderingsrunda.

Uppföljningsmöten

Efter projektets genomförande görs ett besök eller hålls ett telefonmöte där projektägaren fritt kan berätta och visa projektet och hur processen varit. En sammanfattning av mötet görs till pappers som bifogas till projektets ärendemapp. Uppföljningsmötet är ett komplement, där de mjuka värdena i förhållande till utvärderingsblanketten synliggörs. Leader Åland utför en löpande utvärdering av hur väl projekten uppfyller krav och mål.

Indikatorer och statistik

I samband med ansökan, slutredovisningen och ett år efter projektets genomförande samlas relevanta indikatorer om projektet in och sammanställs. Sammanställningen sänds till Ålands landskapsregering enligt överenskommelse. I indikatorerna införlivas de mätbara mål och indikatorerna som Ålands Landskapsregering begär. Hur insamlandet sker beslutas enligt överenskommelsen mellan myndigheten och Leader Åland. Huvudansvaret bör dock ligga på myndigheten som har redovisningsansvar till EU-programmen.

